

Г. М. КУРИЛО,
кандидат економічних наук, доцент
Національна академія статистики,
обліку та аудиту

**СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН:
ЗВ'ЯЗОК З ФУНДАМЕНТАЛЬНІСТЮ НАВЧАННЯ У ВИЩІХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

На сучасному етапі глобалізації всіх галузей економіки, у т. ч. і освітньої діяльності, проблема підвищення методологічного рівня викладання й навчання економічних дисциплін є край актуальною.

Вагомий внесок у розробку методологічних засад навчання й викладання економічних дисциплін зокрема облікових зробили такі вчені, як А. Вербицкий, С. Гончаренко, Н. Киршев, В. Козаков, А. Макаренко, М. Теловата (Левочко), Г. Черушева, Т. Яценко і ін.

Проте й досі виникають проблемні питання щодо ефективності застосування в навчальному процесі сучасних інтерактивних методів навчання й викладання економічних дисциплін, дотримання певних принципів, які призвели б до зменшення рівня організованості українського студента і зростання ступеня його адаптації в зовнішньому середовищі.

Метою роботи є дослідження ефективності, найчастіше, використовуваних методів і методичних прийомів викладання облікових дисциплін та методів учення, у вищій школі. Звернення уваги на рівень і якість сприйняття студентами наданої їм інформації, подальшого її використання в процесі прийняття рішень.

Приєднавшись до Болонської системи навчання Україна впровадило відповідні правила поведінки у цій системі. Це, призвело до підвищення якості навчання і викладання різних курсів, зокрема облікових дисциплін, з одного боку.

З іншого, деякі проблеми, що потребують поглибленого аналізу, залишились по-за увагою і чекають свого часу. Серед них: що краще: інтеграція систем чи гармонізація їх; як зменшити рівень організованості студентів, враховуючи неможливість дійсного практичного стажування, а звідси – не адаптивність до реальних умов; недостатній рівень технічного забезпечення навчального процесу; велике навчально - педагогічне навантаження викладача, що робить майже неможливе дотримання викладачем принципу «індивідуального підходу до кожного студента» та

© Г. М. Курило, 2012

«підведення студента до самостійного прийняття рішення і відповідальності за ней»; консервативність методології викладання предметів і навчання тощо.

Нова ера в розвитку університетського навчання наступила в середині ХХ сторіччя, коли досягнення науково-технічного прогресу стали стрімко впроваджуватися у навчальному процесі. Це в свою чергу поставило на першому плані питання оснащення навчального процесу сучасними інформаційними технологіями, навчання професорсько-викладацького складу володіння ними для використання у своїй професійній діяльності, розробку й впровадження нових методів навчання й викладання предметів. Обумовило доречність в дослідженні, оцінки та аналізу впливу ІТ технологій на психіку студентів. Це один з аспектів.

Інший аспект – це якість сучасної методики викладання. На цьому аспекті зупинимось докладніше, т. як якість перш за все характеризує рівень опанування знань, закріплених навичок, ефективність асиміляції, акомодатії і асертивності. Тобто формування сутності розвитку особистості, рівня інтелекту, що є головною метою –вищої школи.

Сучасна методологія підготовки інтелектуала у ВНЗ повинна ґрунтуватися на синхронність навчального процесу зі складовими: **фундаментальність** підготовки кадрів – адаптована до сучасних умов, зі збереженням основних компонентів вищої освіти; **гуманізм**, адже найвища цінність людини, як особистості – це право на вільний розвиток та прояву своїх здібностей, повагу як до особистості, досягнення гармонії в серединні і з оточуючим світом; **спеціалізація** – високопрофесійна підготовка майбутнього спеціаліста-фахівця, спроможного адаптуватися до будь-яких умов і ситуацій та успішно їх вирішувати.

Загальновідомо, - методика викладання будь-якого економічного предмету будується на логіці вивчаємої дисципліни. Результат показує наскільки правильно були створені умови в процесі навчання, які визначені у:

- а. змісті;
- б. формі;
- в. методах;
- в. рисах особистості.

Педагогічний ефект будь-якого методу навчання визначається не сумою переданих студентам знань та навичок, не простим сприйняттям і запам'ятовуванням змісту теоретичних положень, а ступенем й характером впливу на свідомість і почуття студентів, рівнем інтелектуальної і творчої активності. Для цього, передусім, необхідно змінити методологічну концепцію фундаментальності навчання. Пам'ятаючи, що *фундаменталізм означає* [1,Т2, С. 580] – крайній консерватизм у чому б то не було, фіксована константа. Хоча більшість

вчених в своїх працях відстоювають саме фундаменталізм, як основа якості навчання у ВНЗ [2, С.172]. З цим важко не погодитися, тільки доречним є застосування трансформованого фундаменталізму, виходячі з мети ВНЗ щодо підготовці фахівців сучасного рівня, у мінливих економічних умовах. Ми за якісну освіту, яка вбирає в собі найкращі елементи сучасної світової вищої освіти.

З нашої точки зору, на теперішній час важливим моментом є акцентування на сутність методів навчання студентів і методів вчення.

Метод навчання (викладання) – це спосіб передавання знань, прийом управління науково-пізнавальної діяльності студентів та формування впливу вченого-педагога на студентів у навчальному процесі [4, С.172].

Метод вчення – спосіб науково-пізнавальної діяльності студента спрямованої на оволодіння знаннями, вміннями і навичками [4, С.52].

Ступень оволодіння знаннями характеризує здатність студента самостійно опрацювати певні джерела інформації, структурувати й аналізувати її для подальшого використання за призначенням.

На сьогоднішній день в арсеналі викладача є багато методів й методичних прийомів, зокрема (рис. 1).

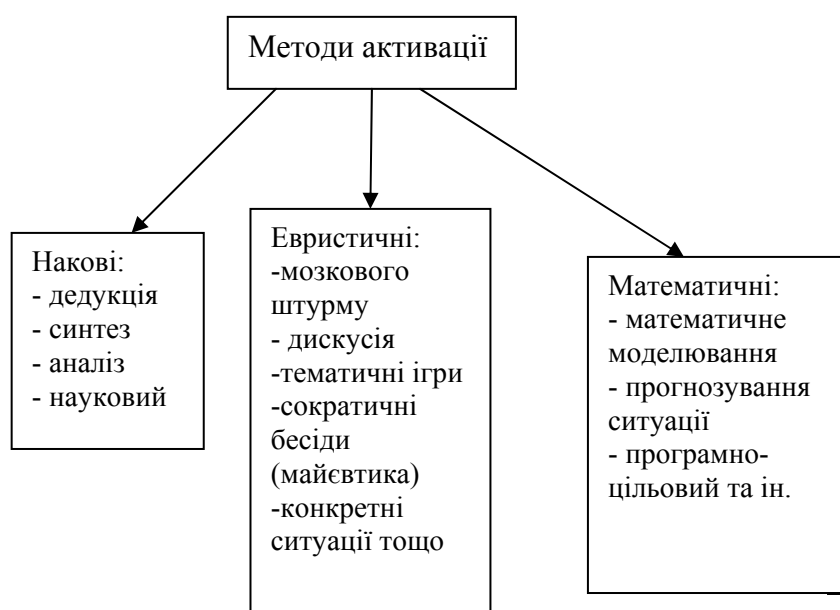

Рис.1. Методи активації навчального процесу

Вміння й навички характеризують готовність студента до виконання певних процедур (дій), отриманих на підставі засвоєних способів (прийомів) навчально-пізнавальної діяльності. Вони формуються вправами в мінливих умовах реальності, що постійно змінюються, тому вони не автоматизуються. Навички напрацьовуються багатократними практичними вправами в одних і тих же умовах діяльності, і т.ч. доводяться до автоматизму. Наприклад, студент, що вивчає предмет «Бухгалтерський облік» автоматично знає будову будь-якого рахунку бухгалтерського обліку і при потребі, без утруднень, наведе його схему й характеристику. Бо про це йому доводять, твердять, показують викладачі за допомогою різних методів (методичних прийомів) навчання як на лекційних, так і на семінарсько-практичних заняттях.

Інша справа, якими методами, методичними прийомами це робиться? Чим можна вимірювати віддачу студента? Наскільки ефективними є застосування обраних методів навчання (викладання) економічних дисциплін у сучасних умовах глобалізації економіки й освіти, інтеграції різних систем вищої професійної освіти тощо.

З цього приводу, ми погоджуємось з проф., д.п.н. М. Т. Теловата, яка в одній із своїх тез [2, С.173] висуває у якості одного з інструментів підвищення якості освіти і фундаментальної підготовки майбутнього спеціаліста для роботи у сфері науки і виробництва – інтеграцію кафедр, інтеграцію міждисциплінарних предметів з науково-дослідницькими інститутами та підприємствами. Таку форму інтеграції пропонується для забезпечення випереджаючої підготовки кадрів вищого рівня, які могли б конкурувати з випускниками вищих закордонних шкіл.

Інтегрувати можна. Важливо, що вибиратиме у якості складових інструмента, тобто які це будуть методи й методичні прийоми та технології подання матеріалу. Наскільки вони будуть доречними і корисними? Адже від цього залежить можливість наших випускників генерувати нові ідеї й технології, адаптуватися до мінливих умов праці та проживання, мінімізація негативної аферентації. Щодо мінімізації рівня аферентності, взагалі крім психологів, мало хто з викладачів задумується

Також, не слід забувати про недостатній рівень технічної оснащеності українських університетів, високої організованості студентів, класичні методи вчення та викладання. Особливо таких, як: «диктування» і «роби як вам сказано», які не можуть за своєю суттю (ізначально) продукувати нові ідеї. Вони унеможливають повне пристосування випускника-спеціаліста (будь-то рівня бакалавр, спеціаліст чи магістр) до сучасних умов виживання, до конкурентного середовища з високим рівнем безробіття.

З цілю перевірки правильності/ хибності висунутих гіпотез автором було проведено анонімне анкетування студентів з питання:

Яким чином ви б хотіли, щоб вам викладалась дисципліна, тобто за допомогою яких методів, в якій формі?

Були анкетовані шість потоків студентів (приблизно 230 осіб протягом двох років – 2010-2011) факультетів «Облік і аудит» та «Фінанси».

В результаті проведеного аналізу з'ясовано. Більшість студентів бажають отримати сучасну фундаментальну, без елементів консерватизму, вищу освіту за обраним напрямом. Освіту відповідно до світових вимог і стандартів, адаптовану до ринкових умов і конкуренції.

Щодо застосування методів і технологій. На їх думку, у навчальному процесі, для кращого сприйняття теоретичного матеріалу і опанування техніки розв'язування поставлених завдань, аналізу й оцінки одержаних результатів та їх використання на практиці найбільш доречними, ефективними є наступні методи й методичні прийоми та технології: - мозковий штурм, - конференція ідей, - дискусія, круглий стіл, - моделювання ситуації, - коментарі, - економічна вікторина, - бліц опитування, - есе, - економічні кросворди, - відео ряд; - колоквиум, - науковий метод. Зазначимо, науковий метод є одним з найкращих, т. як включає в собі спостереження, висування гіпотези і наочний показ отриманого результату. Прийом «коментарій», на думку вчених психологів [4], є найкращий прийом сприйняття нової інформації, нового матеріалу, а «мозковий штурм» - найефективніший для вирішення складних, нестандартних ситуацій [3]. Він дає змогу об'єднати в процесі роботи різних людей і максимально використати їхні творчі здібності.

В якості технології ефективним інструментом є використання: художньої літератури, як наочне підтвердження економічного аналізу реальних соціально-економічних явищ, засіб формування загальної культури студентів, спосіб підкріплення ідей почуттям, що полегшує зрозуміння і освоєння наукових термінів курсу; звіти; науково-технічна документація; газети й журнали; ІТ технології, у т. ч. відео ряд тощо.

Вищевикладене дає підґрунття для такого твердження.

Основним стратегічним напрямом у навчальному процесі вищої школи повинно бути компетентність освіти і адаптованість до реальних умов праці, науковість і креативність, комунікативність та корпоративність. Спрямування праці студентів до наукового дослідження вивчаємої дисципліни, як основа фундаментальності навчання студентів.

І, таким чином, зможемо «культивувати» в студентах таких якостей, як: інтелектуалізм, економічну й екологічну культуру, толерантність, моральність.

Україна повинна випускати фахівців, які спроможні адаптуватися до реальних умов виживання, брати на себе відповідальність за прийняті

рішення, реалізувати себе у суспільстві, знайти своє місце у реальному світі. Стати гуманістами і професіоналами у своїй справі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большой энциклопедический словарь: В 2-х томах./ Гл. ред. А. М. Прохоров.— Советская энциклопедия, 1991. Т.2.— 1991.— 768с., ил.
2. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: Проблеми теорії, методології, організації: Збірник наукових праць.— К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011.— Випуск 2(7).— 272с.: іл.
3. Заенчик В. М. Основы творческо-конструкторской деятельности: методы и организация: Учебник для студ. высш. учеб. заведений./ В. М. Заенчик.— М.: Издательский центр «Академия», 2004.— 256с.
4. Козаков В. А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Підручник у 2-х ч.— Ч.1. Психологія суб'єкта діяльності.— К.: КНЕУ, 2000.— 243с.: іл.